

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

КАМИШАНСЬКИЙ ОЛЕКСІЙ ЮРІЙОВИЧ

УДК 343.985:343.98.068

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ
РОЗКРАДАНЬ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ
НА ПІДПРИЄМСТВАХ ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза;
оперативно-розшукова діяльність

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі професійних та спеціальних дисциплін Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка.

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент
Горбаньов Ігор Миколайович,
Одеський державний університет внутрішніх справ,
професор кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Лисенко Володимир Васильович,
Університет державної фіскальної служби України,
професор кафедри кримінального процесу та криміналістики

кандидат юридичних наук

Цехан Дмитро Миколайович,
Національний університет «Одеська юридична академія»
заступник декана факультету цивільної та господарської юстиції

Захист відбудеться 01 червня 2018 року о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 41.884.04 в Одеському державному університеті внутрішніх справ за адресою: 65014, м. Одеса, вул. Успенська, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського державного університету внутрішніх справ за адресою: 65000, м. Одеса, пров. Сабанський, 4.

Автореферат розісланий 27 квітня 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. М. Зашч

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Історично склалося, що фінансування державних підприємств вугільної промисловості здійснюється з державного бюджету України. Бюджетні кошти виділяються для підвищення ефективності роботи вугільної галузі, розвитку матеріально-технічної бази, вдосконалення соціального забезпечення її працівників, та при цьому дуже часто стають предметом злочинного посягання різного роду розкрадачів. Обсяги щорічного бюджетного фінансування вугледобувної промисловості, останнім часом, вимірюються мільярдами гривень, а шкода від розкрадань бюджетних коштів у цій галузі – сотнями мільйонів гривень. Так, відповідно до звітів вибіркового перевірок Рахункової палати України за період 2012-2014 років встановлено використання з порушенням законодавства 852,8 млн. грн., а у 2014-2016 роках 477,8 млн. грн.¹. Також, за даними УЗЕ в Луганській області ДЗЕ НП України лише у Луганській області наслідками розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості України у 2013 році є установлені матеріальні збитки на суму 76,6 млн. грн. На статистичні дані подальших років вплинула окупація частини Луганської області. Тож, у 2014 році наслідками таких розкрадань стали збитки у розмірі 1,2 млн. грн. У 2015 році – 15,3 млн. грн. У 2016 році – 31,2 млн. грн. У 2017 році – 71,2 млн. грн.². У масштабах країни шкода від розкрадань бюджетних коштів у вугільній галузі складає сотні мільйонів щорічно, що заважає плановій реструктуризації та загальному її розвитку. Крім того, вказані злочини характеризуються високим рівнем латентності, через що статистичні дані не повною мірою відображають криміногенну ситуацію у вказаному напрямі.

Протидія злочинності у бюджетній сфері має стратегічне значення для держави і є одним із пріоритетних завдань правоохоронних органів. Однак, через складність виявлення та розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості, а також відсутність дієвої методики їх розслідування – результати роботи системи органів правопорядку є заниженими. Для розв'язання вказаної складної ситуації вважаємо за доцільне проведення наукового дослідження вчинення розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості та діяльності з їх розслідування, з метою розробки

¹ Звіт Рахункової палати України про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, передбачених Міністерству енергетики та вугільної промисловості України на державну підтримку вугледобувних підприємств на часткове покриття витрат із собівартості готової товарної вугільної продукції від 22.06.2015 // URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16746460/zvit_11-1.pdf. (дата звернення: 02.06.2016); Звіт Рахункової палати України про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, передбачених Міністерству енергетики та вугільної промисловості України на реструктуризацію вугільної промисловості від 16.05.2017 // URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16751928/zvit_11-2_2017.pdf?subportal=main. (дата звернення: 12.09.2017).

² Довідка УЗЕ в Луганській області ДЗЕ НП України від 20.12.2017 року.

сучасних ефективних рекомендацій для успішного вирішення завдань кримінального судочинства.

Вітчизняні та закордонні вчені-криміналісти зробили значний внесок у вирішення цієї проблеми. Серед них: Т.В. Авер'янова, Л.І. Аркуша, В.П. Бахін, В.Д. Берназ, Р.С. Белкін, В.В. Бірюков, І.О. Возгрін, В.К. Гавло, І.Ф. Герасимов, В.Г. Гончаренко, Г.А. Густов, Л.Я. Драпкін, В.А. Журавель, Г.Г. Зуйков, А.В. Іщенко, Н.І. Клименко, О.Н. Колесніченко, В.О. Коновалова, О.Є. Користін, В.В. Лисенко, В.К. Лисиченко, І.М. Лузгін, Є.Д. Лук'янчиков, Г.А. Матусовський, В.О. Образцов, І.Ф. Пантелеєв, М.В. Салтєвський, М.Я. Сегай, Р.Л. Степанюк, В.Г. Танасевич, В.Є. Тарасенко, Д.М. Цехан, С.С. Чернявський, В.Ю. Шепітько, М.П. Яблоков та інші. Вчені створили міцне підґрунтя для проведення подальших наукових досліджень, внесли багато нового в теорію і практику розслідування злочинів, надали істотну допомогу слідчій практиці. Однак, спеціальних досліджень щодо розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості в Україні не проводилося. Єдиним вітчизняним криміналістичним дослідженням, проведеним у даному напрямі, є дисертація Б.Г. Розовського «Розслідування та попередження розкрадань державного майна у вугільній промисловості» (1968 р.). Вказане дослідження є повним та досить цікавим, але, з урахуванням змін у соціально-економічному житті країни, воно частково втрачає свою актуальність. Також, останнім часом була проведена низка ґрунтовних досліджень, серед яких: «Методика розслідування викрадень бюджетних коштів» (2011 р.) Г.В. Мудрецької; «Протидія злочинам у бюджетній сфері» (2012 р.) О.М. Джужи, О.Є. Користіна, С.С. Чернявського та інших; «Теоретичні засади методики розслідування злочинів, вчинених у бюджетній сфері України» (2013 р.) Р.Л. Степанюка; «Розслідування злочинів, що вчиняються у сфері державних закупівель» (2015 р.) А.М. Меденцева; та інші. Вказані наукові на навчально-методичні праці значно збагатили теорію та практику розслідування злочинів, вчинених у бюджетній сфері України. Проте вони, на думку дисертанта, мають загальний характер і не висвітлюють закономірностей вчинення розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості України та специфіку їх розслідування.

Велика суспільна небезпека та певна латентність розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості, відсутність комплексної та ефективної методики розслідування вказаних злочинів, зумовлює актуальність даної теми та її вибір автором.

Мета і завдання дослідження. *Метою* дослідження є розроблення основ методики розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості та формулювання ефективних науково-обґрунтованих рекомендацій з розслідування цього різновиду злочинів.

Комплексність мети дослідження зумовила необхідність вирішення наступних взаємопов'язаних *завдань*:

- висвітлити обстановку вчинення розкрадання бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості та предмет злочинного посягання;
- установити особливості та типологію злочинців, які вчиняють розкрадання бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості;
- визначити, класифікувати та охарактеризувати типові способи та сліди вчинення таких розкрадань бюджетних коштів;
- розкрити особливості початку досудового розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості;
- визначити типові слідчі ситуації та версії, а також сформулювати алгоритми слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій для їх перевірки;
- розкрити специфіку організації та тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій;
- визначити особливості використання спеціальних знань при розслідуванні розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості.

Об'єктом дослідження є протиправна діяльність з розкрадання бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості та діяльність з розслідування злочинів зазначеної категорії.

Предметом дослідження є особливості методики розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості.

Методи дослідження. Методологічну основу наукового дослідження складає *діалектико-матеріалістичний метод* наукового пізнання, що відображає взаємозв'язок теорії і практики, а також базовані на ньому загальнонаукові та спеціальні методи. Так, застосовувався *історичний метод* при висвітленні теоретичної розробленості теми та при дослідженні розвитку окремих концепцій, теорій та підходів з криміналістичної та кримінально-правової проблематики (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1 та 2.2); *загально-логічний метод* (*індукція, дедукція, аналіз, синтез, аналогія й інші*) використовувався для пізнання нормативно-правових актів, вивчення матеріалів кримінальних проваджень (справ), статистичних даних, положень праць науковців, власного досвіду роботи та сучасної слідчої практики (усі підрозділи дисертації); *моделювання та системно-структурний метод* застосовувався для комплексного дослідження механізму вчинення розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості та процесу їх розслідування як конфронтуючих елементів однієї системи (підрозділи 1.2-1.4, 2.1-2.4); *порівняльно-правовий метод* використаний при дослідженні кримінального, кримінального процесуального, бюджетного законодавства України (підрозділи 1.2, 1.4); *метод кількісного та якісного аналізу, соціологічний, статистичний методи* були використані для опрацювання результатів анкетування працівників Національної поліції, а також наявної емпіричної бази у процесі узагальнення досвіду з розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості (підрозділи 1.2-1.4, 2.1-2.4). Прикладна частина дослідження

виконана із застосуванням методів *опитування, спостереження, аналізу* документів та емпіричного матеріалу.

Емпіричну базу дослідження становить систематизовані статистичні матеріали ДЗЕ НП України щодо привласнення, розтрата бюджетних коштів або заволодіння ними шляхом зловживання службовим становищем, що вчиняються на підприємствах вугледобувної промисловості України за 2013-2017 рр.; зведені дані вивчення матеріалів 187 кримінальних проваджень (справ) за 2009-2017 рр. щодо фактів, кваліфікованих за ст. 191 КК України, що вчинені на підприємствах вугільної промисловості в Луганській та Донецькій областях; узагальнені результати опитувань 167 слідчих (опитування проводилося в Луганській та Донецькій областях); результати особистих спостережень з використанням власного досвіду роботи дисертанта на посаді начальника спеціального відділу боротьби зі злочинами у вугільній промисловості УДСБЕЗ УМВС України в Луганській області та начальника УЗЕ в Луганській області ДЗЕ НП України.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є першим в Україні комплексним монографічним дослідженням специфіки методики розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості, на основі якого сформулювати низку наукових положень, висновків і пропозицій:

уперше:

- на основі масиву матеріалів кримінальних проваджень (справ) та систематизованих статистичних даних досліджено сучасний стан розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості; урахувавши результати опитування слідчих встановлено проблеми розслідування таких розкрадань, до яких відносяться: специфіка технологічного циклу та бухгалтерського обліку вуглевидобувного підприємства, необхідність використання спеціальних знань на усіх етапах розслідування, та інші;

- сформовано криміналістичну характеристику розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості, яка, на думку автора, складається з відомостей про наступні головні елементи: бюджетні кошти – предмет злочинного посягання; обстановку вчинення досліджуваних розкрадань; способи вчинення розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості та їх типових матеріальних та ідеальних відображень (слідів); осіб, які вчинили вказані розкрадання.

- встановлено детермінуючий вплив обстановки вчинення розкрадання бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості на способи вчинення розкрадань бюджетних коштів на вказаних підприємствах, зокрема, завдяки діяльності Державної казначейської служби України, яка через систему електронних платежів Національного банку України, здійснює розрахунково-касове обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів;

- визначено типові початкові слідчі ситуації при розслідуванні розкрадань бюджетних коштів на вказаних підприємствах, коли протиправна подія виявляється: 1) співробітниками Держаудитслужби України під час здійснення державного фінансового контролю; 2) оперативними працівниками у ході проведення оперативно-розшукової діяльності; 3) при перевірці заяв чи повідомлень, у тому числі анонімних; 4) слідчим під час досудового розслідування інших кримінальних правопорушень. За кожною ситуацією запропоновано алгоритм слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій;

удосконалено:

- класифікації способів та слідів вчинення розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості, які поділяються на розкрадання: фонду заробітної платні; коштів державної підтримки, які виділяються на часткове покриття витрат із собівартості вугільної продукції; коштів, які виділяються на закупівлю товарів, робіт і послуг для технічного переоснащення шахт або поточних виробничих потреб; коштів, що пов'язані з відрядженнями працівників підприємства. Носіями доказової інформації є фінансова, бухгалтерська, виробничо-технічна, санітарно-гігієнічна й обліково-контрольна документація;

- характеристику осіб, які вчиняють зазначений різновид злочинів (сформульовано соціально-психологічні портрети і запропоновано авторське бачення їх класифікації);

- наукові положення та практичні рекомендації з підготовки та проведення пріоритетних слідчих (розшукових) дій, таких як: слідчий огляд, допит та обшук;

- положення щодо використання спеціальних знань при розслідуванні розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості, де докладно розглянуто можливості таких судових експертиз, як: технічної експертизи документів; експертизи документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності; експертизи документів про економічну діяльність підприємств і організацій; товарознавчої експертизи; гірничотехнічної експертизи та інших.

дістали подальшого розвитку:

- пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства шляхом внесення змін до ч. 1, 5 ст. 214 КПК України та ч. 1 ст. 98 КПК України.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним дослідженням дисертанта, у результаті якого були сформовані висновки, пропозиції та практичні рекомендації стосовно вдосконалення методики розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості. У двох статтях у співавторстві з І.М. Горбаньовим частка автора становить 50%.

Апробація матеріалів дисертації. Основні теоретичні положення, результати та висновки, що містяться в дисертації, оприлюднені та обговорювалися на міжнародних науково-практичних конференціях: «Правові засади забезпечення економічної безпеки в сучасних умовах» (травень-червень 2010 р., м. Луганськ); «Актуальні проблеми реформування кримінально-

процесуального законодавства та удосконалення діяльності судових і правоохоронних органів України» (20 квітня 2012 р., м. Луганськ); Міжнародному круглому столі «Проблеми теорії і практики судової експертизи» (18 травня 2012 р., м. Луганськ); «Екологія. Економіка. Право. Сучасний стан та тенденції» (17 квітня 2014 р., м. Луганськ); «Роль та місце ОВС у розбудові демократичної правової держави» (05 березня 2015 р., м. Одеса); «Процесуальні та криміналістичні аспекти досудового розслідування» (14 квітня 2016 р., м. Одеса)».

Публікації. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, викладено у 14 наукових публікаціях, серед яких вісім статей – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук (одна у співавторстві з Горбаньовим І.М.), дві статті – у міжнародних наукових виданнях (одна у співавторстві з Горбаньовим І.М.), одній монографії, а також у трьох тезах, що опубліковані у збірках доповідей науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, змісту, переліку умовних позначень, вступу, двох розділів, що включають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дослідження становить 265 сторінок, із яких 201 – основного тексту. Список використаних джерел складається зі 355 найменувань на 33 сторінках, додатки – на 29 сторінках.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано відповідно до п. 6.19 «Організація і тактика протидії розкраданням бюджетних коштів та іншим порушенням бюджетного законодавства» Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності ОВС України на період 2015-2019 років, затвердженого Наказом МВС України від 16.03.2015 року № 275, а також Плану заходів Міністерства внутрішніх справ, спрямованих на реалізацію норм Кримінального процесуального законодавства України, затвердженого Наказом МВС України від 08.08.2012 р. № 685. Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка (протокол від 24.12.2010 № 6). У 2010 році обраний напрям дослідження зареєстровано у Переліку тем дисертаційних досліджень з проблем держави та права Академії правових наук України (реєстраційний № 1384).

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані:

- у науково-дослідній роботі – для проведення наукових досліджень з удосконалення методик розслідування розкрадань бюджетних коштів у різних галузях економіки країни (акт впровадження у наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ 15.01.2018);

- у сфері правотворчості – у процесі підготовки, опрацювання й удосконалення національних нормативно-правових актів;

- у *правозастосовній діяльності* – як рекомендації органам досудового розслідування у процесі кримінального провадження щодо розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості (акт впровадження у діяльність СУ ГУНП України в Луганській області 21.12.2017 та УЗЕ в Луганській області ДЗЕ НП України 19.12.2017);

- у *навчальному процесі* – під час викладання дисциплін «Криміналістика» та «Методика розслідування окремих видів злочинів» (акти впровадження у навчальний процес Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка 22.02.2017; Одеського державного університету внутрішніх справ 23.03.2017; Харківського національного університету внутрішніх справ 26.02.2018).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується вибір теми дослідження, розкривається ступінь наукової розробленості проблеми, визначаються мета і завдання дослідження відповідно до предмета та об'єкта дослідження, методи дослідження, аргументуються наукова новизна, наводиться інформація про апробацію матеріалів дисертації, публікації, висвітлюється структура та обсяг дисертації, вказується на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, наводиться практичне значення отриманих результатів.

Перший розділ «Теоретико-правові засади розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості» складається з чотирьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1. «Сучасний стан, теоретична розробленість та проблеми розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості»* приділено увагу статистичним даним щодо фінансових порушень, на фоні яких вчиняються розкрадання бюджетних коштів. З кримінально-правових позицій визначено сутність розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості. Аналізуються кримінально-правові, кримінологічні, кримінально-процесуальні, оперативно-розшукові та криміналістичні дослідження, тематика яких була близькою до проблем розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості. Складено перелік нагальних теоретичних та практичних проблем розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості.

У *підрозділі 1.2. «Обстановка вчинення розкрадання бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості та предмет злочинного посягання»* доведено, що обстановка вчинення розкрадання бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості, у тому числі її головний елемент – порядок державного фінансування підприємств вугільної промисловості, а також особливості бюджетних коштів, як предмету злочинного посягання, є

відповідними детермінантами, які впливають на спосіб вчинення таких розкрадань, а також знаходять своє відображення у слідовій картині злочину.

Доведено, що досліджувані розкрадання цільових бюджетних коштів, що передбачені для: 1) підвищення ефективності функціонування вугільної промисловості; 2) зменшення собівартості вугілля шляхом виконання робіт і здійснення заходів з реструктуризації та підготовки до ліквідації вугледобувних підприємств, і заходів з ліквідації (юридичної, фізичної) таких підприємств, забезпечення утримання водовідливних комплексів у безпечному стані – обов’язково вчиняються з порушенням положень нормативно-правових актів, що регламентують такий вид господарчої діяльності, серед яких: Закони України «Про публічні закупівлі», «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2011 р. № 236 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для реструктуризації вугільної та торфодобувної промисловості», Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2017 р. № 92 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для часткового покриття витрат вугледобувних підприємств, що включаються до собівартості готової товарної вугільної продукції», Наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 13.06.2017 № 391 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо прогнозування техніко-економічних показників діяльності вугледобувних підприємств», що відображається у слідовій картині.

У *підрозділі 1.3. «Відомості про осіб, які вчинили розкрадання бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості»* висвітлено систему з соціальних, психологічних і біологічних властивостей та ознак особи злочинця, які відображаються у способах підготовки, вчинення та приховування злочину. Суб’єктами, які вчиняють розкрадання бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості, є матеріально-відповідальні та службові особи, з організаційно-розпорядчими або адміністративно-господарськими обов’язками. Можливість вчинення розкрадань бюджетних коштів обумовлюється наявністю прямого або опосередкованого доступу (розпорядження) до них, чи можливістю впливати на їх рух.

На основі емпіричної бази дослідження запропоновано класифікацію вказаних суб’єктів злочинів, підставою якої є наявність трудових відносин з підприємством вугільної промисловості: *а) у штаті підприємства*: 1) 14 % - директор; 2) 13 % - головний бухгалтер; 3) 22 % - заступники директора підприємства, а також головні енергетик, маркшейдер, механік; 4) 8 % - члени тендерного комітету; 5) 7 % - начальник ділянки шахти (гірничий майстер); 6) 4 % - окремі керівники структурних підрозділів, зокрема, начальники планового відділу та відділу кадрів; 7) 10 % - відряджені особи; 8) 5 % - робітники (у співучасті); *б) поза штатом підприємства*: 1) 2 % - службові особи Державної казначейської служби України; 2) 1 % - службові особи підрозділів (управлінь) та служб

Міністерства енергетики та вугільної промисловості України (розпорядника бюджетних коштів), у тому числі і Державної воєнізованої гірничорятувальної служби у вугільній промисловості України; 3) 7 % - службові особи сторонніх підприємств, установ та організацій (серед яких: організатори та учасники тендерних процедур); 4) 7 % - «довірені» фізичні особи (у співучасті).

У 84% зафіксована змова, що обумовлена різницею у повноваженнях вказаних службових осіб і усвідомленням того, що доступ до бюджетних коштів відкривається при поєднанні службових обов'язків. Суб'єкти злочину високого рангу, окрім високого освітнього рівня, тривалого досвіду роботи у вугільній галузі промисловості, відсутності судимостей, характеризуються наявністю зв'язків в органах влади, що посилює протидію розслідуванню.

У підрозділі 1.4. «Узагальнена інформація про способи вчинення розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості та їх матеріальне й ідеальне відображення» розроблено класифікацію способів вчинення таких розкрадань, а саме: 1) 31 % - розкрадання фонду заробітної платні, тобто незаконне нарахування та виплата основної та додаткової заробітної платні, доплат та премій особам, які фактично не працювали на підприємстві вугільної промисловості; незаконна оплата робіт, які фактично не виконувались чи виконувалися не у повному обсязі, або з нижчим ступенем складності та інше. Носіями доказової інформації є виробничо-технічна, санітарно-гігієнічна й обліково-контрольна документація, складання якої обумовлено технологічним циклом видобувного підприємства, котра відображає повсякденне виконання працівником функціональних обов'язків; 2) 2 % - розкрадання коштів державної підтримки, які виділяються на часткове покриття витрат із собівартості вугільної продукції, тобто фактично на покриття збитків вугледобувних підприємств. Указуючи у фінансових документах завищені прогностичні показники з обсягу видобутку рядового вугілля, витрати із собівартості готової товарної вугільної продукції, збитки від виробництва готової товарної вугільної продукції керівництво вугледобувного підприємства незаконно збільшує розмір державної підтримки на часткове покриття витрат із собівартості вугільної продукції; 3) 41 % - розкрадання коштів, які виділяються на закупівлю товарів, робіт і послуг для технічного переоснащення шахт або поточних виробничих потреб, у тому числі, на нове будівництво, капітальний та поточний ремонт, проведення екологічних заходів при реструктуризації підприємств вугільної промисловості та інше; 4) 26 % - розкрадання бюджетних коштів, що пов'язані з відрядженнями працівників підприємства. Також для кожного способу вчинення розкрадання наведено перелік осіб, які можуть володіти фактичними даними, а також список документації, що може нести на собі сліди злочинної активності.

Другий розділ «Специфіка розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1. «Початок досудового розслідування щодо розкрадання

бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості» зазначається, що ураховуючи специфіку виявлення фактів розкрадань бюджетних коштів на вугледобувних підприємствах (у 53 % випадків розкрадань виявляється оперативними підрозділами правоохоронних органів) для уникнення можливих помилок у аналізі й оцінці наявної інформації, попередження розголошення відомостей, спрощення прийняття процесуальних рішень пропонується зосередити обов'язки з документування та подальшого досудового розслідування фактів злочинної діяльності у повноваженнях детективів відповідних підрозділів Національної поліції.

Доведено, що для підвищення ефективності початкового етапу розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості та спрощення їх реєстрації на стадії підготовки та вчинення, є доцільним внесення змін до ч. 1 та ч. 5 ст. 214 КПК України.

У підрозділі 2.2. *«Типові слідчі ситуації, версії та особливості їх перевірки при розслідуванні розкрадання бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості»*, за результатами аналізу матеріалів кримінальних проваджень (справ), визначено та розглянуто типові слідчі ситуації: 1) у 36 % - факт розкрадання виявляється співробітниками Держаудитслужби України під час здійснення державного фінансового контролю, спрямованого на оцінку ефективного, законного, цільового, результативного використання та збереження державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, досягнення економії бюджетних коштів. Як правило, з матеріалів відоме коло осіб, які мають певне відношення до кримінального правопорушення, але невідомий ступінь їх участі. Опис копій фінансових документів дозволяє сформуванню загального уявлення про подію розкрадання грошових коштів. Причетні до розкрадання особи повністю поінформовані про матеріали, якими володіє слідчий, і тому активно протидіють розслідуванню; 2) у 53 % - факт розкрадання бюджетних коштів на підприємстві вугільної промисловості виявляється оперативними підрозділами правоохоронних органів. Також може бути невстановлений характер фінансово-господарської операції, що не виключає законності її здійснення. Інколи присутня детальна інформація про рух грошових коштів, аж до переведення у готівку через конвертаційні центри (фіктивні підприємства), оформлення банківських документів. Підозрювані особи встановлені, хоча, у більшості випадків, на початку розслідування не здогадуються про інтерес з боку правоохоронних органів. Переважна більшість матеріальних слідів відповідним чином не зафіксовано, але є інформація щодо місць їх локалізації; 3) у 9 % - інформація про факт розкрадання бюджетних коштів на підприємстві вугільної промисловості міститься у заявах чи повідомленнях, зокрема, у анонімних. Такі заяви та повідомлення надходять від поінформованих осіб: нові керівники, які виявляли факти розкрадань бюджетних коштів своїх попередників; заступники керівників, які претендували на високі посади, але так їх і не отримали; покинуті коханки розкрадачів; та інші. У даних

заявах та повідомленнях можуть міститися конкретні дані про факти розкрадання, а також копії підтверджуючих документів. Вид та точний розмір шкоди, завданої державі, не визначений; 4) у 2 % - факт розкрадання бюджетних коштів на підприємстві вугільної промисловості виявляється слідчим самостійно під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, наприклад, злочинів проти власності або злочинів у сфері службової діяльності. Окремі матеріальні та ідеальні сліди відповідним чином зафіксовано; вид та точний розмір шкоди, завданої державі від вчинення такого злочину, не визначений; є підозри щодо конкретних осіб, які можуть бути причетні до розкрадання. Для покращення виділених типових слідчих ситуацій та перевірки версій дисертантом розроблені оптимальні алгоритми слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій.

У підрозділі 2.3. «*Особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій при розслідуванні розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості*» приділено увагу підготовці та проведенню допиту, слідчому огляду та обшуку. Визначено, що для підвищення ефективності проведення допитів при розслідуванні розкрадання бюджетних коштів на підприємстві вугільної промисловості України запропоновано брати до уваги: 1) специфіку предметом допиту та доцільність залучення спеціалістів для допомоги з технічних, технологічних та економічних питань; 2) доцільність вивчення особистості допитуваного (освітнього рівня, його посади, досвіду роботи на вуглевидобувному підприємстві, можливість впливу на хід розслідування); 3) специфіку фінансування, документообігу, бухгалтерського та складського обігу, а також технологічного процесу вугледобувного підприємства; 4) ступень поінформованості допитуваної особи; 5) черговість допитів підозрюваних за принципом від найменш до найбільш значущого (активного) учасника вчинення розкрадань бюджетних коштів на вугледобувному підприємстві; 6) ефективність застосування прийомів нейролінгвістичного програмування; 7) доцільність застосування в ході допиту звуко-, відеозапису для мінімізації ймовірності зміни або відмови від раніше даних показань; 8) обов'язковість виявлення інших фактів злочинної активності та можливої легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Дисертантом складено оптимальні переліки питань у залежності від визнання вини допитуваним, а також низку тактичних прийомів, що можуть бути застосованими під час допиту. Докладно висвітлено перспективи застосування прийомів НЛП під час проведення допитів при розслідуванні досліджуваних розкрадань.

Особливістю вчинення вказаних злочинів є специфічна слідова картина, яка переважно складається з документів на паперових та комп'ютерних (машинних) носіях. Отже, слідчі огляди та обшуки повинні урахувати вказану особливість і бути націленими, перш за все, на виявлення відповідних внутрішньогосподарських та інших документів. Дисертантом розкрито специфіку організації й тактики проведення слідчих оглядів та обшуків, зокрема: 1) на основі вивчення діючих

законних та підзаконних нормативно-правових актів визначено перелік внутрішньогосподарських та інших документів, а також їх місцезнаходження відповідно до кожного способу вчинення розкрадань бюджетних коштів на вугледобувному підприємстві; 2) обґрунтовано участь спеціалістів під час проведення вказаних слідчих (розшукових) дій; 3) сформовано перелік предметів та документів, які є носіями слідової інформації та найчастіше вилучається під час проведення вказаних дій; 4) складено перелік державних та приватних підприємств, установ та організацій, де буде доцільним проведення оглядів та обшуків, а також тимчасового доступу до речей та документів.

Обґрунтовано, що речові докази можуть нести слідову інформації не тільки «на собі», а і у середині, то для уникнення некоректних акцентів на поверхневу локалізацію слідів на матеріальних об'єктах, наголошено на доцільності внесення змін до ч. 1 ст. 98 КПК України.

У підрозділі 2.4. «Використання спеціальних знань при розслідуванні розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості» підкреслено, що використання таких знань здійснюється у вигляді:

- 1) використання спеціальних знань особи (спеціаліста), яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок. У якості спеціалістів залучаються маркшейдер, енергетик, гірничий майстер, економіст, бухгалтер, аудитор, програміст, технік-криміналіст, товарознавець, біолог та інші. Указані спеціалісти під час підготовки та проведення допиту залучаються для: а) консультування щодо виробничого циклу вугледобувного підприємства, порядку державного фінансування, повноважень розпорядника бюджетних коштів та іншого; б) точного та грамотного формулювання питань та розуміння (сприйняття) відповідей; в) оперативної оцінки правилам та стандартам, наприклад, визначення дотримання норм і розцінок на виконувані роботи, чинних положень про оплату праці та преміювання працівників, тарифікації їх робіт; г) встановлення психологічного контакту з допитуваним, наприклад, здійснення «підлаштування» нейролінгвістичного програмування; д) запобігання дачі неправдивих показань, наприклад, доцільності проведення розробки шарів кам'яного вугілля; та іншого. Для підготовки та проведення огляду й обшуку при розслідуванні розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості згадані спеціалісти можуть бути залучені для: а) пошуку, фіксації (фотографування), опису, пакування та вилучення слідів (слідової інформації) з об'єктами-носіями чи виготовлення копій указаних слідів; б) застосування відповідних науково-технічних засобів з можливістю роз'яснення вчинених дій; в) консультування для грамотної фіксації назв предметів (механізмів, устаткування), явищ і процесів; 2) використання спеціальних знань особи, яка залучається як експерт для проведення експертизи. З урахуванням різниці між способами вчинення розкрадань бюджетних коштів на

підприємствах вугільної промисловості їх розслідування потребує використання спеціальних знань з різних областей, однак, загальним є «документальний» слід, що може бути досліджений за допомогою почеркознавчої експертизи; технічної експертизи документів; експертизи документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності; експертизи документів про економічну діяльність підприємств і організацій; експертизи комп'ютерної техніки і програмних продуктів. При розслідуванні також призначаються товарознавча експертиза; експертиза рельєфних знаків; будівельно-технічна експертиза; гірничотехнічна експертиза; біологічна експертиза; інженерно-екологічна експертиза.

ВИСНОВКИ

На підставі узагальнення основних положень та результатів проведеного дослідження сформульовані положення, що мають теоретичне та практичне значення, зокрема:

1. У дослідженні проведене теоретичне узагальнення та нове вирішення нагального завдання з визначення специфіки розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості, а саме: розкрито головні елементи криміналістичної характеристики означених злочинів; визначено типові слідчі ситуації та версії початкового етапу розслідування розкрадань бюджетних коштів на вказаних підприємствах, запропоновано алгоритми слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій; вироблено практичні рекомендації з підготовки та проведення пріоритетних слідчих (розшукових) дій; визначено особливості використання спеціальних знань при розслідуванні таких розкрадань; сформовано пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства.

2. Обстановка вчинення розкрадання бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості, у тому числі її головний елемент – порядок державного фінансування підприємств вугільної промисловості, а також особливості бюджетних коштів, як предмету злочинного посягання, є відповідними детермінантами, що впливають на спосіб вчинення таких розкрадань, а також знаходять своє відображення у слідчій картині злочину. Фінансування державного сектору вугільної промисловості України здійснюється відповідно до стадій бюджетного процесу за допомогою бюджетних асигнувань, які мають кількісні, часові та цільові обмеження, і використовуються з метою: підвищення ефективності функціонування вугільної промисловості; зменшення собівартості вугілля шляхом виконання робіт і здійснення заходів з реструктуризації та ліквідації (юридичної, фізичної) вугледобувних підприємств, забезпечення утримання водовідливних комплексів у безпечному стані.

3. Суб'єктами, які вчиняють розкрадання бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості, є матеріально-відповідальні та службові особи, з наявністю законного доступу до бюджетних коштів, серед яких: 1) 14 % - директор; 2) 13 % - головний бухгалтер; 3) 22 % - заступники директора підприємства, а також головні енергетик, маркшейдер, механік; 4) 8 % - члени тендерного комітету; 5) 7 % - начальник ділянки шахти (гірничий майстер); 6) 4 % - окремі керівники структурних підрозділів, зокрема, начальники планового відділу та відділу кадрів; 7) 10 % - відряджені особи; 8) 5 % - робітники (у співучасті); 9) 2 % - службові особи Державної казначейської служби України; 10) 1 % - службові особи підрозділів (управлінь) та служб Міністерства енергетики та вугільної промисловості України (розпорядника бюджетних коштів), у тому числі і Державної воєнізованої гірничорятувальної служби у вугільній промисловості України; 11) 7 % - службові особи сторонніх підприємств, установ та організацій (учасники тендерних процедур); 12) 7 % - «довірені» фізичні особи (у співучасті). У 84% зафіксована змова, що обумовлена різницею у повноваженнях вказаних службових осіб і усвідомленням того, що доступ до бюджетних коштів відкривається при поєднанні службових обов'язків.

4. Ураховуючи принципи системного підходу до пізнання дійсності явищ, вивчені матеріали кримінальних проваджень (справ) та узагальнені результати опитувань слідчих, а також специфіку кошторисного державного фінансування господарської діяльності, способи розкрадань (привласнення, розтрата та заволодіння шляхом зловживання службовим становищем) бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості можна поділити на такі види: 1) 31 % - розкрадання фонду заробітної платні, тобто незаконне нарахування та виплата основної та додаткової заробітної платні, доплат та премій особам, які фактично не працювали на підприємстві вугільної промисловості; незаконна оплата робіт, які фактично не виконувались чи виконувалися не у повному обсязі, або з нижчим ступенем складності та інше. Носіями доказової інформації є виробничо-технічна, санітарно-гігієнічна й обліково-контрольна документація, складання якої обумовлено технологічним циклом видобувного підприємства, котра відображає повсякденне виконання працівником функціональних обов'язків; 2) 2 % - розкрадання коштів державної підтримки, які виділяються на часткове покриття витрат із собівартості вугільної продукції, тобто фактично на покриття збитків вугледобувних підприємств. Указуючи у фінансових документах завищені прогнозні показники з обсягу видобутку рядового вугілля, витрати із собівартості готової товарної вугільної продукції, збитки від виробництва готової товарної вугільної продукції керівництво вугледобувного підприємства незаконно збільшує розмір державної підтримки на часткове покриття витрат із собівартості вугільної продукції; 3) 41 % - розкрадання коштів, які виділяються на закупівлю товарів, робіт і послуг для технічного переоснащення шахт або поточних виробничих потреб, у тому числі, на нове будівництво, капітальний та поточний ремонт,

проведення екологічних заходів при реструктуризації підприємств вугільної промисловості та інше; 4) 26 % - розкрадання бюджетних коштів, що пов'язані з відрядженнями працівників підприємства. Також для кожного способу вчинення розкрадання наведено перелік осіб, які можуть володіти фактичними даними, а також список документації, що може нести на собі сліди злочинної активності.

5. Ураховуючи специфіку виявлення фактів розкрадань бюджетних коштів на вугледобувних підприємствах (у 53 % випадків розкрадань виявляється оперативними підрозділами правоохоронних органів) для уникнення можливих помилок у аналізі й оцінці наявної інформації, попередження розголошення відомостей, спрощення прийняття процесуальних рішень пропонується зосередити обов'язки з документування та подальшого досудового розслідування вказаних фактів злочинної діяльності у повноваженнях детективів відповідних підрозділів Національної поліції з формуванням відповідної нормативно-правової бази.

Для підвищення ефективності початкового етапу розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості та спрощення їх реєстрації на стадії підготовки та вчинення, є доцільним внесення змін до ч. 1 та ч. 5 ст. 214 КПК України, які пропонується викласти в такій редакції:

«Слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про кримінальне правопорушення ...»;

«До Єдиного реєстру досудових розслідувань вносяться відомості про:

1) дату надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або виявлення з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про кримінальне правопорушення;

2) прізвище, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника;

3) інше джерело, з якого виявлені обставини, що можуть свідчити про кримінальне правопорушення;

4) короткий виклад обставин, що можуть свідчити про кримінальне правопорушення, наведених потерпілим, заявником...».

6. Типовими слідчими ситуаціями на початку розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної галузі, що підтверджується результатами аналізу матеріалів кримінальних проваджень (справ), можна визнати наступні: 1) у 36 % - факт розкрадання виявляється співробітниками Держаудитслужби України під час здійснення державного фінансового контролю; 2) у 53 % - факт розкрадання виявляється оперативними підрозділами правоохоронних органів під час здійснення оперативно-розшукової діяльності; 3) у 9 % - інформація про факт розкрадання міститься у заявах чи повідомленнях, зокрема, у анонімних; 4) у 2 % - факт розкрадання виявляється слідчим самостійно під час досудового розслідування кримінальних правопорушень. Для кожної

типової ситуації дисертантом розроблено оптимальні алгоритми слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій.

7. Для підвищення ефективності проведення допитів при розслідуванні розкрадання бюджетних коштів на підприємстві вугільної промисловості України запропоновано брати до уваги: 1) специфіку предметом допиту та доцільність залучення спеціалістів для допомоги з технічних, технологічних та економічних питань; 2) доцільність вивчення особистості допитуваного (освітнього рівня, його посади, досвіду роботи на вуглевидобувному підприємстві, можливість впливу на хід розслідування); 3) специфіку фінансування, діяльності та технологічного процесу вугледобувного підприємства; 4) ступень поінформованості допитуваної особи; 5) черговість допитів підозрюваних за принципом від найменш до найбільш значущого (активного) учасника вчинення досліджуваного розкрадання; 6) ефективність застосування прийомів нейролінгвістичного програмування; 7) обов'язковість виявлення інших фактів злочинної активності та можливої легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Визначено специфіку організації й тактики проведення слідчих оглядів та обшуків, зокрема: 1) на основі вивчення діючих законних та підзаконних нормативно-правових актів визначено перелік внутрішньогосподарських та інших документів, а також їх місцезнаходження відповідно до кожного способу вчинення розкрадань бюджетних коштів на вугледобувному підприємстві; 2) обґрунтовано участь спеціалістів під час проведення вказаних слідчих (розшукових) дій; 3) сформовано перелік предметів та документів, які є носіями слідової інформації та найчастіше вилучається під час проведення вказаних дій; 4) складено перелік державних та приватних підприємств, установ та організацій, де доцільне проведення оглядів та обшуків, а також тимчасового доступу до речей та документів.

Ураховуючи усі можливі варіанти розташування різноякісної слідової інформації та для уникнення некоректних акцентів на виключно поверхневу локалізацію слідів на матеріальних об'єктах, до ч. 1 ст. 98 КПК України доцільно внести відповідні зміни і викласти її у такій редакції: *«Речовими доказами є матеріальні об'єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли його сліди...»*.

8. Використання спеціальних знань при розслідуванні розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості здійснюється у вигляді: 1) використання спеціальних знань особи (спеціаліста), у якості яких залучаються: бухгалтер, аудитор, економіст, маркшейдер, енергетик, гірничий майстер, програміст, технік-криміналіст, товарознавець та інші; 2) за результатами аналізу матеріалів кримінальних проваджень (справ) використання спеціальних знань особи, яка залучається як експерт для проведення наступних видів судових експертиз: у 100 % випадків - почеркознавчої експертизи; технічної експертизи документів; експертизи документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності; у 63 %

випадків - товарознавчої експертизи; у 26 % випадків - експертизи документів про економічну діяльність підприємств і організацій; експертизи комп'ютерної техніки і програмних продуктів; менше 20 % випадків - будівельно-технічної експертизи; гірничотехнічної експертизи; експертизи рельєфних знаків; біологічної експертизи.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові статті у фахових наукових виданнях

1. Камишанський О. Ю., Горбаньов І. М. Необхідність та доцільність синхронного використання агентурного апарату КР та ДСБЕЗ МВС України при розкритті резонансних злочинів у сучасних умовах // Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. Луганськ. 2009. № 2, ч. 2. С. 41–47.

2. Камишанський О. Ю. Особливості способів вчинення розкрадань бюджетних коштів, які призначені для проведення екологічних заходів при реструктуризації підприємств вугільної промисловості // Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. Луганськ. 2011. № 3. С. 201–208.

3. Камишанський О. Ю. Класифікація способів вчинення розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості (за матеріалами Луганської та Донецької областей) // Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. Луганськ. 2011. № 4. С. 157–164.

4. Камишанський О. Ю. Статистичні показники діяльності ОВС щодо виявлення злочинів, пов'язаних з використанням бюджетних коштів // Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. Луганськ. 2011. № 4. С. 288–292.

5. Камишанський О. Ю. Початок розслідування розкрадання бюджетних коштів на підприємстві вугільної промисловості // Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. Луганськ. 2012. № 3. С. 431–442.

6. Камишанський О. Ю. Органи державного фінансового контролю як суб'єкти викриття фактів розкрадань бюджетних коштів у вугільній галузі // Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. Луганськ. 2012. № 1. С. 188–204.

7. Камишанський О. Ю. З'ясування особливостей внутрішньогосподарського документообігу як передумова оптимізації розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної галузі // Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. Луганськ. 2012. № 3. С. 256–267.

8. Камишанський О. Ю. Особливості предмету доказування при розслідуванні розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної галузі // Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. Луганськ. 2013. № 2. С. 334–340.

Публікації у виданнях інших держав

9. Alex Y. Kamyishanskiy The features of tactics of interrogation of suspect (accused) in the investigation of embezzlement of budget funds at the enterprises of coal industry of Ukraine // European Reforms Bulletin. 2016. № 4. P. 36–43.

10. Alex Y. Kamyishanskiy, Igor N. Gorbanov The prospects of applying the techniques of neuro-linguistic programming during interrogation in the investigation of criminal offences // *European Reforms Bulletin*. 2017. № 1. P. 18–25.

Монографія

11. Забезпечення фінансової безпеки на мікро- та макрорівнях : кол. монограф. / [кол. авт. ; ред. : О. А. Бурбело]. Луганськ. 2014. 336 с.

Тези доповідей на науково-практичних конференціях

12. Камишанський О. Ю. Термінологічне визначення поняття перевірки, яка передує ухваленню рішення у порядку ст. 97 КПК України // *Правове, організаційне та методичне забезпечення діяльності підрозділів ДСБЕЗ : тези доповідей та повідомлень учасників Всеукр. наук.-практ. конф 10 червня 2011 р.* Львів: ЛьвДУВС. 2011. С. 105–108.

13. Камишанський О. Ю. Необхідність сертифікації програмного забезпечення, що використовується при розслідуванні розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості // *Спеціальний випуск вісника ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка : матеріали Міжнар. круглого столу «Проблеми теорії і практики судової експертизи» 18 травня 2012 р., Луганськ. 2012. № 2. С. 225–232.*

14. Камишанський О. Ю. Класифікація осіб, що вчинили розкрадання бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості // *Спеціальний випуск вісника ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка : матеріали Міжн. наук.-практ. конф. «Екологія. Економіка. Право. Сучасний стан та тенденції» 17 квітня 2014 р., м. Луганськ. 2014. № 3. С.123–126.*

АНОТАЦІЯ

Камишанський О.Ю. Особливості методики розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Одеський державний університет внутрішніх справ, Одеса, 2018.

Здійснено перше у вітчизняній науці комплексне дослідження в якому висвітлені особливості методики розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості.

У дисертації розглянуто сучасний стан, теоретичну розробленість та проблеми розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості. Розроблено криміналістичну характеристику вказаних злочинів. Зокрема, висвітлено порядок державного фінансування підприємств вугільної промисловості (як елемент обстановки вчинення злочину) та предмет злочинного

посягання. Систематизовано відомості про осіб, які вчинили розкрадання бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості. Класифіковано типові способи вчинення розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості та їх матеріальне й ідеальне відображення. Досліджено специфіку початку досудового розслідування указаних розкрадань. Визначено типові слідчі ситуації, версії та особливості їх перевірки на початковому етапі розслідування розкрадання бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості. Висвітлено особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій та використання спеціальних знань при розслідуванні розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості.

Ключові слова: розкрадання бюджетних коштів, розслідування розкрадань на підприємствах вугільної промисловості, типові слідчі ситуації, особливості слідчих (розшукових) дій.

АННОТАЦІЯ

Камышанский А.Ю. Особенности методики расследования хищений бюджетных средств на предприятиях угольной промышленности. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 - уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. - Одесский государственный университет внутренних дел, Одесса, 2018.

Проведено первое в отечественной науке комплексное исследование, в котором освещены особенности методики расследования хищений бюджетных средств на предприятиях угольной промышленности.

В диссертации рассмотрены современное состояние, теоретическую разработанность и проблемы расследования хищений бюджетных средств на предприятиях угольной промышленности. Разработано криминалистическую характеристику указанных преступлений. В частности, освещены порядок, цели и стадии государственного финансирования предприятий угольной промышленности (как элемента обстановки совершения преступления). Доказано, что порядок государственного финансирования предприятий угольной промышленности является соответствующим детерминантом, который влияет на способ совершения таких хищений, а также следовую картину преступления. Определены признаки бюджетных средств как предмета преступного посягательства. Систематизированы сведения о материально-ответственных и должностных лицах, с наличием законного доступа к бюджетным средствам, которые совершили их хищение на предприятиях угольной промышленности. На основании изучения материалов уголовных производств (дел), а также специфики государственного сметного финансирования хозяйственной деятельности,

классифицированы типичные способы совершения хищений бюджетных средств на предприятиях угольной промышленности и их материальное и идеальное отражение.

Исследована специфика начала досудебного расследования указанных хищений, где определены типичные следственные ситуации с оптимальными алгоритмами следственных (розыскных) и других процессуальных действий. Раскрыта специфика организации и тактики проведения допросов с разработкой перечней вопросов, согласно степени осведомленности допрашиваемых лиц; исследованием перспектив применения приемов нейролингвистического программирования. При освещении особенностей тактики следственных осмотров, обысков и временного доступа к вещам и документам акцент сделан на определении перечня внутривозрастных и других документов, а также их местонахождении на государственных и частных субъектах хозяйствования. Изложены основные моменты использования специальных знаний при расследовании хищений бюджетных средств на предприятиях угольной промышленности, в частности: 1) знаний специалиста (бухгалтера, аудитора, экономиста, маркшейдера и других); 2) знаний эксперта для проведения технической экспертизы документов; экспертизы документов бухгалтерского, налогового учета и отчетности; экспертизы документов об экономической деятельности предприятий и организаций; товароведческой экспертизы; строительно-технической экспертизы; горнотехнической экспертизы и других судебных экспертиз.

Ключевые слова: хищения бюджетных средств, расследование хищений на предприятиях угольной промышленности, типичные следственные ситуации, особенности следственных действий.

SUMMARY

Kamyishanskiy A.Y. Features of a technique of investigation of plunders of budgetary funds in the coal industry. – Qualification scientific work on the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of candidate of juridical Sciences, specialty 12.00.09 – criminal process and criminalistics; forensic examination; operatively-search activity. – Odessa State University of Internal Affairs, Odessa, 2018.

Implemented the first in domestic science, a comprehensive study which highlights the features of a technique of investigation of plunders of budgetary funds in the coal industry.

The thesis reviewed the current state of theoretical development and the problems of investigation of plunders of budgetary funds in the coal industry. Developed forensic characterization of these crimes. In particular, it covers the procedure for state financing of the coal industry (as an element of the situation of the crime) and the subject of a criminal assault. Systematic data on persons, who committed embezzlement of budget

funds in the coal industry. Classified typical ways of committing embezzlement of budget funds in the coal industry and their material and ideal reflection. Investigated the specificity of the early pre-trial investigation of these thefts. Determination of typical investigative situations, versions and features of their check in the initial phase of the investigation into the embezzlement of budget funds in the coal industry. The peculiarities of carrying out separate investigative (search) actions and the use of special knowledge during the investigation of embezzlement of budget funds in the coal industry.

Keywords: embezzlement of budget funds, investigation of plunders at the enterprises of coal industry, typical investigative situations, especially investigative (search) action.

Підписано до друку 24.04.2018. Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Гарн. «Times New Roman». Друк цифровий. Ум. друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим.
Видавництво ОДУВС
м. Одеса, вул. Успенська, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3507 від 25.06.2009 р.
тел. 0487431393; 0949464393 email – 7431393@gmail.com